

Kritik mot en överförmyndarnämnd för handläggningen av och tillsynen över ett ärende om godmanskap

---

I ett beslut den 13 december 2001 anförde *JO Pennlöv* följande.

Anmälan

Länsstyrelsen i Blekinge län har genom AA och BB i en anmälan till JO den 15 maj 2001 mot Överförmyndarnämnden i Karlskrona kommun anfört följande.

Karlskrona tingsrätt förordnade den 3 oktober 1994 om en god man för CC, Karlskrona, för att enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken sörja för hans egendom och för hans person.

CC har i olika omgångar tillskrivit landshövding DD och begärt bistånd och utredning. CC och hans dotter har härvid påtalat att den dåvarande gode mannen inte haft förmåga att hushålla med ekonomin på ett betryggande sätt, till exempel har ett lån om 50 000 kronor tagits vilket betyder räntor att betala. Dottern har gått igenom räkenskaperna och har kunnat konstatera att det saknas kvitton för omkring 50 000 kronor. CC har sålunda inte fått en tillfredsställande förklaring till vart pengarna tagit vägen och inte heller en ordentlig redovisning av sin ekonomi.

CC har även anmält till polisen att ”en fd god man möjligen förskingrat pengar för honom”.

En polis har samtalat med handläggaren på överförmyndarnämnden, EE, och därefter har ärendet avskrivits.

Länsstyrelsen har gjort tillsynsbesök hos överförmyndarnämnden i februari 2001. Länsstyrelsen har därvid kunnat konstatera, att gode mannen inte lämnat årsräkningar för år 1997 och första halvåret 1998. Överförmyndarnämnden har inte heller kunnat lämna den begärda redovisningen för hur CC:s ekonomi sköts. Dessutom har den senaste gode mannen begärt att bli entledigad och fungerar inte längre som god man. Någon ny god man har emellertid inte förordnats.

Länsstyrelsen anser det vara mycket allvarligt att en huvudman påstår att en god man förskingrat hans medel och att de faktiska förhållandena inte har klarlagts, att årsräkningar inte har lämnats och att frågan om god man för CC inte har lösts.

Länsstyrelsen överlämnar därför ärendet till Justitieombudsmannen för utredning och eventuellt åtal.

Utredningen

Överförmyndarnämndens akt avseende godmanskap för CC har lånats in och granskats.

Ärendet har därefter remitterats till överförmyndarnämnden, som anfört följande.

Årsräkning för år 1997 och första halvåret 1998 kan förklaras på följande sätt. CC fick god man 1994-09-27, vilken begärde sitt entledigande 1995-05-08 med anledning av CC:s dåliga ekonomi och hans ovilja till godmanskapet. Byte av god man gjordes 1995-08-08. Godmanskapet har hela tiden varit fyllt med konflikter. I slutet av 1996 började CC:s dotter FF alltmer att medverka genom att betala räkningar åt CC innan den gode mannen fick del av dessa.

Vid genomgång av årsräkningen för 1996 var CC den gode mannen, dottern FF och undertecknad närvarande. Inget krav om ytterligare redovisning eller något om saknade medel framfördes då. FF förklarade vid detta tillfälle att hon önskade överta godmanskapet vilka samtliga ställde sig positiva till. Alla kvitton och handlingar som rörde förvaltningen överlämnades till FF. Vid kontroll av samtliga akter upptäcktes att FF ej skrivit på något åtagande om att vara god man varvid jag kontaktade henne. Hon upplyste mig då om att CC skötte det mesta själv och att hon inte ville påta sig uppdraget som god man. Vid årsskiftet 97/98 började jag söka efter en ny god man där många tackade nej och ett par stycken efter besök hos CC tackade nej även de till uppdraget. Först i juni 1998 kunde ny god man tillsättas, vilken också har begärt sitt entledigande med anledning av att CC själv tar ut hela pensionen och medlen inte räcker till utgifterna. CC liksom hans dotter har uttalat missnöje med den gode mannen.

Att misstaget med att FF inte förordnades som god man kunde ske beror dels på den mänskliga faktorn från min sida, dels på att förvaltningen inte var datoriserad vid den tidpunkten. Numera är hela verksamheten datoriserad och nya bättre rutiner gör att risken för likartade misstag är eliminerad. Naturligtvis hade det varit viktigt att få en ny god man åt CC så fort som möjligt och att detta inte kunnat lösas beror på många olyckliga omständigheter, vilket jag beklagar.

Påståendet om en brist på 50 000 kronor ser vi allvarligt på. Vid den kontroll som skedde av medelsförvaltningen såg vi ingen grund för detta påstående. Inte heller länsstyrelsen kunde vid sin revisionskontroll upptäcka något fel och lämnade därför ingen erinran om detta. En förklaring till påståendet om en brist på 50 000 kronor kan vara ett lån på 25 000 kronor som togs 1997 för att klara CC:s skulder. Om ej detta gjorts hade Karlskrona Affärsverk stängt av eldistributionen eftersom skulden var ca 12 000 kronor. Något lån på 50 000 kronor som dottern påstår har ej förekommit.

Länsstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Handläggaren vid överförmyndarnämnden EE har vid ett telefonsamtal den 22 november 2001 uppgivit att CC trots ytterligare påminnelser inte har inkommit till nämnden med en egenhändigt undertecknad begäran om att godmanskapet skall upphöra, att CC inte vill ha kontakt med den gode mannen samt att situationen vad gäller godmanskapet är oförändrad.

Bedömning

Av akten framgår att den dåvarande gode mannen inte ingivit någon årsräkning för 1997 och första halvåret 1998. Den förklaring överförmyndarnämnden har lämnat till varför inga åtgärder vidtagits med anledning av detta – att CC:s dotter i praktiken men av misstag utan något förordnande hade tagit över den gode mannens uppdrag – förklarar i och för sig varför den gode mannen inte avkrävts årsräkningar. Om det – vilket förefaller ha varit fallet – i det läget var överförmyndarnämndens mening att CC:s dotter skulle bli god man borde nämnden utan dröjsmål ha fattat beslut om ett byte av god man och därefter sett till att hon inkom med förteckning och sedermera årsräkningar. För sin underlåtenhet i detta

avseende kan överförmyndarnämnden inte undgå kritik. Med hänsyn till vad överförmyndarnämnden har anfört om situationen vid genomgången av årsräkningen för 1996, och till att FF var CC:s dotter och redan skötte hans ekonomi i stor utsträckning, kan jag dock hysa viss förståelse för att formaliteterna runt hennes tilltänkta förordnande glömdes bort. Oavsett om överförmyndarnämnden hade funnit det tillräckligt med att CC:s dotter var honom behjälplig med ekonomin utan att hon förordnades till god man och att godmanskapet alltså borde upphävas, eller ansåg att hon skulle vara god man, borde överförmyndarnämnden emellertid ha vidtagit åtgärder för att den dåvarande gode mannens uppdrag skulle upphöra, antingen genom ett byte eller genom att aktualisera frågan om prövning av godmanskapets upphörande. Dessutom borde överförmyndarnämnden, så snart den insett sitt misstag, självfallet genast ha avkrävt den gode mannen de icke ingivna årsräkningarna. Att så fortfarande inte skett kan överförmyndarnämnden inte undgå allvarlig kritik för. Det saknar i detta sammanhang betydelse att årsredovisningarna i det aktuella fallet inte kan förväntas innehålla en ekonomisk redovisning av det traditionella slaget. Huruvida överförmyndarnämnden har avkrävt den gode mannen årsredovisningar kan däremot ha betydelse för eventuella framtida klagomål på den gode mannens förvaltning och överförmyndarens tillsyn över densamma.

Länsstyrelsen har i sin anmälan kritiserat överförmyndarnämnden för att vara passiv i fråga om det icke fungerande godmanskapet. I detta avseende vill jag anföra följande.

Av akten framgår att den gode man som förordnades i juni 1998 begärde sitt entledigande i oktober 1999. Vidare framgår att överförmyndarnämnden den 26 januari 2000 beslutade att tillskriva tingsrätten med en begäran om upphävande av godmanskapet "när egen ansökan från [CC] inkommer till kansliet". Som skäl angavs att nämnden gjort bedömningen att godmanskapet inte borde bestå. Därefter har överförmyndarnämnden vid flera tillfällen försökt få CC att inkomma med en skriftlig egenhändigt undertecknad begäran om att godmanskapet skall upphöra, dock utan resultat. Några andra åtgärder har överförmyndarnämnden inte vidtagit såvitt framgår av utredningen.

Jag har varken anledning eller möjlighet att uttala mig i frågan om huruvida CC är i behov av god man eller inte. Det är en bedömning som det ankommer på domstol att göra. Däremot anser jag att den situation som uppstått – med en god man som inte kan fullgöra sitt uppdrag till någon del – har tagit alldeles för lång tid att reda upp. Överförmyndarnämnden borde enligt min mening, sedan det visat sig vara svårt att få in en skriftlig begäran från CC om godmanskapets upphörande, ha omprövat sitt av detta förhållande villkorade beslut av den 26 januari 2000. Om överförmyndarnämnden alltjämt ansåg att frågan om godmanskapets bestånd skulle prövas av tingsrätten borde nämnden ha utnyttjat sin möjlighet enligt 11 kap 21 § första stycket och 15 § föräldrabalken att själv ansöka hos tingsrätten om detta. I annat fall borde överförmyndarnämnden, i enlighet med den gode mannens ansökan därom, ha vidtagit åtgärder för att genomföra ett byte av god man. Jag

förutsätter att överförmyndarnämnden snarast vidtar åtgärder för att lösa den uppkomna situationen.

När det gäller länsstyrelsens kritik mot att överförmyndarnämnden inte skulle ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att utreda CC:s påstående om att en tidigare god man har förskingrat pengar någon gång under åren 1993–1998 är min bedömning att ytterligare utredning med hänsyn till bl.a. den tid som förflutit inte skulle bringa klarhet i saken och därför vara meningslös. Vad som har framkommit vid min granskning av akten har inte givit mig tillräcklig anledning att kritisera överförmyndarnämnden i detta avseende.